Chapter 10

Bihar Board 10th Class Sanskrit Solutions मन्दाकिनीवर्णनम्

अभ्यासः

मौखिकः

1 . एकपदेन उत्तरं वदत

(क) अस्मिन् पाठे का नदी वर्णिता अस्ति ।
(ख) मन्दाकिनी कस्य नलिनी इव सर्वतः राजते ? (ग) मन्दाकिनी नदी के अवगाहन्ते ?
(घ) रामः मन्दाकिनीम् नदी का दर्शयति ?
(ङ) मन्दाकिनी – वर्णनं कुतः सङ्गीतम् अस्ति ?
(च) मुनयः कम् उपतिष्ठन्ते ?
(छ) कीदृशानि तीर्थानि रति सजनयन्ति ?

उत्तरम्– (क) मन्दाकिनी
(ख) राजराजस्य
(ग) ऋषयः
(घ) सीताम्
(ङ) अयोध्याकाण्डत :
(च) सूर्यम्
(छ) रमणीयानि

2 . श्लोकांशं योजयित्वा पूर्ण श्लोकं वदत –

(क) जटाजिनधरा काले.................।
ऋषयस्त्ववगाहन्ते..................।।
(ख) दर्शनं चित्रकूटस्य ....।
.... मन्ये तव च दर्शनात् ।।

उत्तरम्-

(क) जटाजिनधराः काले वल्कलोत्तरवाससः ।
ऋषयस्त्ववगाहन्ते नदी मन्दाकिनी प्रिये ।।
(ख) दर्शनं चित्रकूटस्य मन्दाकिन्याश्च शोभने ।
अधिकं पुरवासाच्च मन्ये तव च दर्शनात् ।।

लिखितः 1 . एकपदेन उत्तरं लिखत –

(क) मन्दाकिनी नदी कस्य पर्वतस्य निकटे प्रवहति ?(ख) नृत्यति इव कः प्रतिभाति ?
(ग) साम्प्रतं कैः पीतानि जलानि कलुषितानि ?
(घ) ऊर्ध्वबाह्वः के सन्ति ?
(ङ) विशालाक्षि इति कस्याः कृते सम्बोधनम् ?

https://www.evidyarthi.in/

उत्तरम्– (क) चित्रकूटस्य
(ख) मन्दाकिनी
(ग) मृगयूथैः
(घ)ऋषयः
(ङ) सीताकृते

2 . पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत-

(क) हंससारससेविता विचित्रपुलिना च का ?
(ख) संशितव्रताः मुनयः किं कुर्वन्ति ?
(ग) श्रीरामः मन्दाकिन्यां पोप्लूयमानान् कान् दर्शयति ?
(घ) सिद्धजनाकीर्णा मन्दाकिनीम् का पश्यति ? (ङ) " मन्दाकिनी – वर्णनस्य " रचयिता कः ? "
(च). मन्दाकिनी – वर्णनम् " रामायणस्य कस्मिन् काण्डे अस्ति ?
(छ) शुभा गिरः के निष्कूजन्ति ?

उत्तरम्-
(क) हंससारससेविता विचित्रपुलिना च मन्दाकिनी वर्तते ।
(ख)संशितव्रताः मुनयः आदित्यमुपतिष्ठन्ते कुर्वन्ति । (ग)श्रीरामः मन्दाकिन्यां पोप्लूयमानान् वायुना निर्धूतान् विततान् पुष्प संचयान् अपरान् च दर्शयति ।
(घ) सिद्धजनाकीर्णा मन्दाकिनीम् सीता पश्यति ।
(ङ)" मन्दाकिनी – वर्णनस्य " रचयिता वाल्मीकिः । (च) " मन्दाकिनी – वर्णनम् " रामायणस्य अयोध्या काण्डे अस्ति ।
(छ)शुभा गिरः रथाङ्गाहवयानाः द्विजाः च निष्कूजन्ति ।

3 . रिक्तस्थानानि पूरयत-
(क) विचित्रपुलिना रम्या ....।
.... पश्य मन्दाकिनी नदीम् ॥
(ख)क्वचिन्मणिनिकाशोदा क्वचिद् . ...।
क्वचित् .... पश्य......................... ।।

उत्तरम्-
(क) विचित्रपुलिना रम्या हंससारससेविताम् ।
कुसुमैरुपसंपन्नां पश्य मन्दाकिनी नदीम् ।।

(ख) क्वचिन्मणिनिकाशोदां क्वचिद् पुलिनशालिनीम् ।
क्वचित् सद्धजनाकीर्णां पश्य मन्दाकिनी नदीम् ।।

4.उदाहरणमनुसृत्य कोष्ठगतपदानां समुचितं प्रयोगं कृत्वा वाक्यानि योजयत –

उदाहरणम् – मन्दाकिनी नदी हंससारसेविता कुसुमैरुपसम्पन्नता .... (नव्या , रम्या भव्या)

उत्तरम् – मन्दाकिनी नदी हससारससेविता कुसमैरुपसम्पन्ना रस्या अस्ति ।

प्रश्नाः

(क)सीता रामचन्द्रस्य ....। (माता , प्रिया , पुत्री)
(ख) जटाजिनधरा : ऋषयः अवगाहन्ते ।
(पद्माम् , मन्दाकिनीम् , यमुनाम)
(ग) संशितव्रता मुनयः उतिष्ठन्ते । (राम , आदित्यं , कृष्ण)
(घ) नदीम् अभितः प्रनृत्त इव । (धरा , वृक्षः , पर्वतः)
(ङ)पुरवासात् दर्शनम् अधिक महत्त्वपूर्णम् । (ग्रामस्य , वनस्य , चित्रकूटस्य)
(च) पक्षिण : पर्यायवाची अस्ति । (रवः , द्विजः , नगः)
(छ)अस्मिन् पाठे रथाङ्गाश्वयना खगस्य पर्यायवाची अस्ति । (कपातस्य , चक्रवाकस्य , काकस्य) .

उत्तरम्-

(क) सीता रामचन्द्रस्य प्रिया ।
(ख)जटाजिनवराः ऋपयः मन्दाकिनीम् अवगाहन्त । (ग) संशितव्रता मुनयः आदित्यं उत्तिष्ठन्ते ।
(घ) नदीम् अभितः वृक्षः प्रनृत्त इव ।
(ङ)पुरवासात चित्रकूटस्य दर्शनम् अधिक महत्त्वपूर्णम् ।
(च)पक्षिण : पर्यायवाची द्विजः अस्ति ।
(छ)अस्मिन् पाठे रथाङ्गाहवयना चक्रवाकस्य खगस्य पर्यायवाची अस्ति ।

https://www.evidyarthi.in/